Tarih Okulu Dergisi (TOD)
Haziran 2017
Yıl 10, Sayı XXX, ss. 349-363.

Journal of History School (JOHS)
June 2017
Year 10, Issue XXX, pp. 349-363.

DOI No: http://dx.doi.org/10.14225/Joh1091

ANA DİL VE OKUL ÖNCESİ YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİMİ

Hatice ARSLAN SÖZÜDOĞRU*

Öz

Erken yaşta dil öğrenme, öncelikle ana dilin öğrenilmesi ile sağlanır. Dil anaokulu çağında eğitimle değil edinme yoluyla öğrenilir. Ana dil ile birlikte edinme yoluyla iki ve daha fazla dil öğrenilebilir. Bu durum dinleme ve konuşma yolu ile dilin kalıcı ve aksansız öğrenilmesini sağlar. Okuma ve yazma sonraki aşamalarda gerçekleşir. Erken yaşta yabancı dil öğrenme sanıldığı gibi çocukların dil gelişimini sekteye uğratmamakta, bilakis erken yaşta öğrenilen dil beyin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada erken yaşta yabancı dil öğretiminin önemi üzerinde durulmakta ve özelde erken Arapça öğretiminin önemi arzedilmektedir. Bu bağlamda Arapça öğretimi yapan bir anaokulun günlük ders programı verilmektedir. Ayrıca mini bir anketle velilerin bu eğitimle ilgili görüşleri sunulmaktadır.

Anahtar Kelime: *Arapça, Çocuk, Okul Öncesi, Anaokulu, Yabancı Dil.*

The Mother Language And Arabic Teaching As A Pre-School Foreign Language

Abstract

Language learning at an early age is achieved by learning the mother language first. Language can be learned in the age of kindergarten through acquisition, not education. Two or more languages can be learned through acquisition with the native language. This allows the language to be learned permanently and without accent. This is mainly through speaking and listening. Reading and writing take place at later stages. The learning of the foreign language in the early childhood does not affect the linguistic development of the children, as some believe, but rather the early learning of language contributes the brain development. In this context, this study focuses on

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü.

the importance of teaching foreign languages in kindergartens and provides a day school curriculum that teaches Arabic. In addition, a mini-questionnaire provides parents views on this education.

Keyword: *Arabic, Child, Pre-School, Kindergarden, Foreign Language.*

Giriş

Türkiye'de yabancı dil öğretimi farklı evrelerden geçerek bugünkü durumuna gelmiştir. Cumhuriyetin ilanıyle Osmanlı devletinde yabancı dil olarak öğretilen Arapça ve Farsça kaldırılmış yerine Avrupa dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizce konmuştur. Bunun tali pek çok sebebi olmuştur, en önemli sebebi hızlı gelişen bilim ve teknik alanında uluslar arası ilişkilerde doğan dil ihtiyacını giderme zaruretidir. Zamanla yabancı dilde öğretim yapan okulların sayısında artış olmuştur. 1956'da bir kısım dersleri yabancı dille öğreten okul olarak sadece Galatasaray Lisesi varken, bu yıldan itibaren kolej adı altında bazı okullar açılmıştır. Cumhuriyet döneminden, daha önce yabancı dille öğretim yapan 33 özel yabancı lise bulunmakla birlikte, yeni yabancı okulların açılmasına izin verilmemiştir. Devlet okullarının yanında özel sektör de devreye girmiş ve okul programlarında yabancı dil öğretimine ağırlık verilmiştir.[1] Tedricen takviyeli yabancı dil öğretimi yapan özel okulların sayısı artmış, orta okul ve lise diye ayrılmıştır. Türkiyede yabancı dilde farklı programlarla öğretim yapan bu okullar, *Normal yabancı dil öğretimi yapan, takviyeli yabancı dil öğretimi yapan ve yabancı dille öğretim yapan okullar* olarak gruplandırılmıştır.[2]

Son yıllarda dünya çapında dilin önemi ve gereksinimi fark edilmiş ve daha sistematik hareket edilerek yabancı dil öğretimi yapılmaya başlanmıştır. Özellikle dilin pasaportunu çıkaran Avrupa dil gelişim dosyası projesi 2004-2005 öğretim yılında uygulamaya konulmuş, bu projenin Türkiyede de uygulanması için hazırlıklar yapılmış ve 2005 yılına yetişmeye çalışılmıştır. Bu proje ile yıllardır uygulanmakta olan gramer öğretmekten çok dil becerilerinin öğretimine ağırlık veren bir yaklaşım önem kazanmıştır. Ancak özellikle dilbilgisi kurallarını öğretmenin çok yaygın olduğu ülkemizde dil becerilerinin öğretimine ağırlık verilmesinin uzun zaman alacağı varsayılmaktadır.[3]

---

[1] Özcan Demirel, **Yabancı Dil Öğretimi**, Ankara, 2014, s. 8-10
[2] Demirel, **a.g.e.**, s. 11
[3] Demirel, **a.g.e.**, s. 23-26

Sağlıklı dil becerisi kazanabilmenin yöntemleri ve teknikleri vardır. Türk ve Avrupalı uzmanlar tarafından yabancı dil öğretiminde esas alınan yöntemler şunlardır: *Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi; Düzvarım Yöntemi; Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi; Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı; Doğal Yöntem; İletişimci Yaklaşım; Seçmeli Yöntem.* Yabancı dil öğretiminde esas alınan Grupla Öğretim Teknikleri olarak, *Beyin fırtınası; Gösteri; Soru-cevap; Drama ve Rol Yapma; Benzetim; İkili ve Grup Çalışmaları; Altı Şapka Tekniği; Kavram Haritaları; Eğitsel Oyunlarla Öğretim (İletişim Oyunları/ Gramer oyunları)* öne çıkmaktadır. Bireysel Öğretim Teknikleri olarak da, *Bireyselleştirilmiş Öğretim ve Programlı Öğretim (Bilgisayar destekli Öğretim)* uygulanmıştır.[4] Türkiyede bu yöntem ve tekniklerden bazıları tatbik edilmiş, özellikle geçmiş yıllarda yöntem olarak *Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi* ve teknik olarak da *Soru-Cevap* tekniği esas alınmıştır. Son yıllarda ise dilin dört becerisinin de gerekli olduğu farkedildiğinden, bu yöntem ve teknik yerini farklı yöntem ve tekniklere bırakmaktadır.

Burada hedef dil olarak üzerinde durulacak yabancı dil Arapçadır. Çocuğun okul öncesi Arapça eğitimi alması, erken yaşta dil becerisini kazanması üniversite düzeyinde Arapça'nın geliştirilmesinin temel taşını oluşturur. Okul öncesinde bilinçli bir dil eğitimi ile bu süreç en iyi şekilde değerlendirilmiş olur. Zira yetişkinlerin dil öğrenmesi daha zordur. Burada ülkemiz genelinde *Arapça'nın Dinî amaçla, Ekonomik ve Ticarî amaçla, Politik amaçla, Turistik amaçla ve Kültürel amaçla* öğretildiği bilinmektedir.[5] Bu çalışmada hedef *Okul öncesi Arapça öğretimi* olduğu için, Arapça'nın sadece eğitim dili olarak öğretilmesi üzerinde durulacaktır.

I. Ana Dilin Oluşumu

Ana dilin oluşumu ile ilgili yapılan incelemeler, bu oluşumun bebeğin anne karnında başladığını ortaya koymaktadır. Bebek anne karnında işittiği sesler yoluyla doğduğunda bir ses kapasitesine sahiptir. Bu sesler kısa zamanda – anlamsız da olsa – dilin oluşum aşamasının temelini teşkil eder. Yeni doğan bebekler genelde çeşitli tonlardaki ağlamalarla sınırlı sesler çıkartırlar. Zamanla gelişen başkasının anlamadığı bu sesleri, anne anlar ve

[4] Demirel, **a.g.e.**, s. 35, 63-64

[5] Abdurrahman Özdemir, **İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminin Gerekliliği, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakultesi Dergisi, 10/2004 (27-47 s.), s. 29-33, 42.

anlamlandırır ve buna bağlı olarak da bebeğinin ihtiyacını sağlar.[6] Başlangıçta az kelimeye sahip olan bebeğin, zamanla kelime haznesi artar ve beş yaş civarında 2000 kelime kullanmaya başladığı tahmin edilir. Belli bir yaşa kadar çocukların dil öğrenimi hususunda yetişkinlerden daha başarılı oldukları görülür.[7] Bir yetişkinin, yabancı dili bir çocuk gibi öğrenmesinin olanaksız olduğu bilinmektedir.[8] İki yaşına kadar çocuğun çıkardığı seslerle zekâsının ilişkisi olmamasına karşın, iki yaşından sonra dil gelişimi ile zekâ arasında sıkı bir ilişki olduğu saptanmıştır.[9] Dil ve zihnin birbirine paralel geliştiği, düşünmek, hatırlamak, kavramak, dikkatini yöneltmek, algılamak gibi tüm zihinsel faaliyetlerde dilin var olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar çocuğun dil gelişiminin onun tüm zihinsel gelişimini desteklediğini ortaya koymaktadır.[10] Çocuk kendisiyle ne kadar ilgilenilirse o kadar çabuk ve erken konuşabilir. Bu sebeple aileler çocuklarıyla ilgilenip dil gelişimine katkıda bulunabilirler. Bir aile yanında yetişen çocukların, konuşma hususunda aile dışı kurumlarda yetişen çocuklardan daha ilerde oldukları görülmüştür.[11] Bu da dil gelişiminde ailenin önemine vurgu yapmaktadır.

Bebeğin dil gelişiminin en iyi ortaya çıktığı yaşın üç yaş olduğu kaydedilmektedir. Bütün çocuklar, hangi ülkeden olursa olsun, dil kavramına sahip olmadıkları gibi dilin işlevini de bilmezler. Aynı şekilde çocukların, dilin seslerini üretmekle görevli kaslar ve ses yolu üzerinde herhangi bir

---

[6] Genelde eğitimciler bu kısmı evrelere ayırır. Ancak biz evrelere ayırmadan yazmayı uygun bulduk. Dil evresi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şeref Kara, **Ana Dil Edinimi ve Erken Yaşta Yabancı Dil,** Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVII (2), 2004, s. 295-303.

[7] Ali Çiçek, **0-6 Yaş grubu çocuklarda dil gelişimi**, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: Sayı: 4-1, Yıl: 2002, s. 116-117; Zeliha Yazıcı-Binnur Genç İlter, **Okul Öncesi Dönemdeki İki Dilli/ Çok Dilli Çocukların Dil Kazanım Süreci**, Dil Araştırmaları Dergisi, Sayı: 3, Güz 2008, (47-61s.), s. 48

[8] Demirel, yaşı ve eğitim düzeyi ne olursa olsun, herkesin aynı şekilde öğrendiğini kabul eden *Doğal yöntem* uygulayıcılarının, yaşın öğrenmeye etkisini göz önüne almamakla en büyük yanlışı yaptıklarını ifade eder. bkz. Demirel, **a.g.e.,** s. 48

[9] Ali Çiçek, **0-6 Yaş grubu çocuklarda dil gelişimi**, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: Sayı: 4-1, Yıl: 2002, s. 116-117; Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Elvan Karacan, **Çocuklarda Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler**, Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (sted), Cilt: 9, Sayı: 7, Temmuz 2000, www.ttb.org.tr/STED/sted0700/6html 18.02.2016; Zeliha Yazıcı-Binnur Genç İlter, **Okul Öncesi Dönemdeki İki Dilli/ Çok Dilli Çocukların Dil Kazanım Süreci**, Dil Araştırmaları Dergisi, Sayı: 3, Güz 2008, (47-61s.), s. 48

[10] Zeliha Yazıcı-Binnur Genç İlter, **a.g.m.,** s. 48

[11] Bunu Kara şöyle açıklar: "eğer çocuk sürekli bir biçimde annenin yeri doldurulamayan ilgisinden yararlanmışsa olası birçok dilsel sorun kendiliğinden çözümlenmiş olur". Bkz. Kara, **a.g.m.**, s. 303

kontrolleri de söz konusu değildir. Bu kontrolsüzlüğün farklı milletlere mensup tüm çocuklar için geçerli olduğu, dünyadaki bütün çocukların konuşma hususunda aynı basamakları kullandıkları kabul edilmektedir.[12] Ancak hangi milletin sınırları içerisinde doğmuşsa o milletin veya topluluğun ses yapısını ve ses özelliklerini kullanır. Bu durumun ilk çocukluk devresinin bitimine kadar devam ettiği, ondan sonra başka milletlere ve topluluklara ait sesleri çıkarmasının zorlaştığı kabul edilir. Bu yüzden yabancı dilleri, belli bir yaştan sonra doğru telaffuzu ile birlikte öğrenmek zordur. İlk çocukluk veya okul öncesi dönem diye adlandırılan 0-6 yaş grubu çocuklarındaki dil gelişiminin, özellikle Türkçe'nin eğitim ve öğretimi açısından özenle üzerinde durulması gereken temel dil devresi olduğu, bu sebeple mezkur dönemde çocuğun doğru telaffuzu ve kelimeleri yerli yerinde kullanmasının sağlanması gerektiği belirtilmektedir.[13]

II. Okul Öncesi Yabancı Dil Öğretimine Genel Bakış

Dil, insanlarda var olan doğal bir yeti sayesinde kendiliğinden edinilir. Her çocuk kendi dilini duyarak ve duyduklarını taklit ederek edinir. Yani bilinçli ve sistemli bir öğrenme öğretme durumu söz konusu değildir. Fakat dil öğrenme, kişinin istemli çabası sonucu elde edilen bir süreçtir. Okullarda yabancı dil "öğretimi" artık okul öncesi döneme indirgenmiştir. Ebeveynlerin bu durumu iyi bilmesi ve çocuklarından ne bekleyebileceklerini açık olarak kavramaları gerekir. İkinci dil edinimi üç yaşından sonra başladığında, çocuk bir süre iki dil arasında bocalayabilir ve ilk edindiği dil gelişiminde yavaşlama olabilir. Ancak belli bir süre sonra çocuk duruma uyum gösterebilmektedir.[14] Yazıcı ve İlter'e göre, çocukların üç yaş sonrası, ilk diline ikinci bir dili eklemesi durumu ikinci dil kazanımı ya da dillerin sırayla kazanımı olarak adlandırılır ve böylelikle dilin ediniminden değil öğreniminden bahsedilir.[15]

Küçük çocukların yabancı dilin ses ve duyuş özelliklerine karşı çok keskin bir kulaklarının olduğu, daha ileri yaşlarda ise gençlerin ve büyüklerin dil öğrenirken daha çok dilbilgisi, kavram ve anlam üstünde durdukları ve bu nedenle ikinci bir dilin öğrenilmesinde küçük çocukların daha üstün bir

[12] Çiçek, **a.g.m.**, s. 117; Karacan, **a.g.m.**
[13] Çiçek, **a.g.m.**, s. 122-123
[14] **Okul Öncesi Dönemde İki dillilik (Bilingualism)**, Davranış Bilimleri Enstitüsü (DEB),), www.deb.com.tr 09.02.2016
[15] Zeliha Yazıcı-Binnur Genç İlter, **a.g.m.**, s. 56

durumda oldukları belirtilmiştir.[16] Bazı araştırmalara göre sinir hücrelerinin olgunlaşmasıyla öğrenme yeteneği azalmakta, ana dili seviyesinde yabancı dili, erken dil öğrenme süreci dört yaşla sonlanmakta, bu sebeple ikinci dilin edinilmesine en geç okul öncesinde başlanması gerekmektedir. Çocukların sadece kendi anadillerini değil, ikinci hatta üçüncü bir dili büyük zorluklarla karşılaşmadan öğrenebildikleri görülmektedir.[17] İkinci dili öğrenmesiyle dilsel ayrıntı ve karşılaştırmanın artması çocukların ruhsal gelişimine katkıda bulunduğu ve onların yaratıcılıklarına derinlik kazandırdığı kabul edilmektedir.[18] Yabancı dil öğretiminin iyi şartlarda yapılması halinde ana dilin gelişimine olumsuz etki etmeyeceği ve bu hususta yersiz kaygılara gerek olmadığı bilinmektedir. Kara'ya göre, normal gelişim şartlarında beş yaşındaki bir çocuk ana diline ilişkin temel dil becerilerini edinmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla anaokulunun son senesi ikinci bir dilin becerisini kazanılması için son derece elverişli bir dönemdir ve aynı şekilde bu dönemde yoğunlaştırılmış dil öğretimi, hedef dilin kalıcı bir biçimde edinilmesi için de elverişlidir. Bu dönemden sonra ikinci dili öğrenen bireyler o dili, ana dili olarak konuşan bireylerin düzeyinde telaffuzda aynı beceriyi göstermemektedir. Söz dizim açısından ise elde edilen veriler dokuz yaşından itibaren bireyin beyin sisteminin ikinci dilin söz dizinine uyabilme yatkınlığının gitgide azaldığını göstermektedir. Yine erken yaşta yabancı dilin oyun yoluyla elde edilebileceğini vurgulayan Kara, çocukların doğal ortamda, oynayarak daha rahat ve fark etmeden ikinci bir dili öğrendiklerini ortaya koymaktadır.[19]

Erken çocukluk döneminde ikinci dilde şarkılara, hikâyelere maruz kalmak dilin daha rahat öğrenilmesini sağladığı kabul edilmektedir. Bu dönemde beynin yeni şekillendiği ve iki yaştan önce sağ ve sol beynin olgunlaşmadığı için daha doğal şekilde zorlanmadan öğrenebildiği, ergenlikten sonra da gelişimini tamamladığı ve beynin şekillene bilirliği azaldığı için ideal dönemin 2 yaştan ergenlik dönemine kadar olduğu vurgulanıyor. Bu yaş aralığı ile ilgili farklı

[16] Karacan, **a.g.m.**

[17] Dalım Çiğdem Ünal, **Sprachbeiträge von Kleinkindern im Vorschulischen DAF-Unterricht**, H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 37, 2009, (s. 174-188) s. 175

[18] Doğu Ergil, **Çokkültürlülük ve Çokdillilik**, s. 160, (159-165)

[19] Kara, **a.g.m.**, s. 305-307

görüşler de vardır.[20] Çocuk ikinci dile ne kadar erken başlarsa o kadar kolay öğrenebileceği ve akıcı bir şekilde ikinci dili kullanabileceği kabul edilmektedir.[21] Anaokullarında yabancı dil öğretiminde dört dil becerisinden sayılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden ağırlıklı olarak dinleme ve konuşma becerileri üzerinde durulur. Okuma ve yazmaya ise, bu iki becerinin yerleşmesi neticesinde aşama aşama geçilir.

III. İki Dilin Birlikte Kullanımı: İki Dillilik (Bilingualism)

Konuşmaya başlamamış bebeklerde ikinci dil kullanımı konuşmayı geciktirir ya da zarar verir gibi korkular sebebiyle kimi zaman ebeveyn ikinci dil kullanımını geciktirmekte ya da ikinci dile hiç yer vermemektedir. Anne babası farklı ana dillere sahip çocukların doğumundan itibaren iki dile maruz kalmasının hiçbir zararının olmadığı bilinmektedir. İkinci dili öğrenmenin çocuğun kafasını karıştırdığı, diğer gelişim alanlarını da yavaşlattığı gibi bazı önyargıların varlığı bilinmektedir. Ancak iki dilli (bilingual) çocukların bilişsel becerilerinin daha geliştiği ve daha kolay bir göreve yoğunlaştığı, akademik olarak da daha başarılı olabildikleri saptanmıştır. Bu çocuklar iki dili kendiliğinden öğrenirler. Dili öğrenmek için özel bir çaba harcamazlar. İki ayrı dilin konuşulduğu ortamlarda yaşayan ya da iki dil öğrenmek zorunda kalan çocukların başlangıçta tek dili öğrenen çocuklara göre daha yavaş bir gelişim gösterdikleri bilinmektedir. Bunun endişe edilecek bir durum olmadığı, tam tersine doğal bir süreç olduğu kabul edilmektedir.[22]

Günümüzde benimsenen tanıma göre bireyin iki dilli sayılabilmesi için o kişinin günlük yaşantısında kullandığı tüm dillerde aynı düzeyde yetkin olması gerekmemektedir. Söz konusu tüm dillerde farklı düzeylerde yeterliliğe sahip olan bireyler günlük yaşamlarında iki dili de kullanıyorsa iki dilli sayılırlar.[23] 3-6 yaş arası çocuklara ikinci bir dil öğretmeye çalışmak ile çocuğun doğal olarak iki farklı dil ortamında büyümesinin bir sayılamıyacağı

[20] Kreshen'e (1973) göre kritik dönem 2 yaştan 5 yaşına kadar, Pinker'e (1994) göre 6 yaşına kadar, Lenneberg'e (1967) göre 12 yaşına kadar ve Johnson and Newport (1989, 1991) 15 yaşına kadardır. Bkz. Yavuz, a.g.m.

[21] Yavuz, **a.g.m.**; İkinci dilin kazanımı sürecinin farklı gelişmeleri için bkz. Zeliha Yazıcı-Binnur Genç İlter, a.g.m., s. 56-58

[22] Yavuz, **a.g.m.**

[23] Mehmet Yalçın Yılmaz, **İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu**, Turkish Studies – İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , Vol. 9/3 Winter 2014, p. 1641-1651, Ankara, s. 1643

bilinmektedir.[24] İki dilliliğin şüphesiz pek çok faydası vardır, bunlardan birkaçını Amerika iki dillilik bürosunun, *Ekonomik ve Ticari Faydalar, Kişisel ve Sosyal Faydalar, Kavramsal ve Akademik Faydalar* olarak sıraladığı kaydedilmektedir.[25]

IV. Erken Yaşta Yabancı Dil Öğreniminde Karşılaşılan Zorluklar ve Problemler

Yabancı dil öğreniminde ilk karşılaşılan zorluk, çocuğun kendi gelişiminde sorunun olması durumudur. Sağlıklı gelişmeyen çocuğun yabancı dil öğrenmesi zorlaşır, kimi zaman imkânsız olur. Bunun yanı sıra çocuk ana dilini anlamıyorsa, konuşamıyorsa, zihinsel engeli ya da öğrenme güçlüğü varsa bu durumda önce ana dilini kazanması sağlanır, ikinci dil bu durumda öğretilmez.[26] İkinci dili anaokulunda öğrenecek çocukların, önce okula alışması ve öz güvenlerinin gelişmesinin sağlanması gerektiği ifade edilir.[27]

Kişisel dil öğrenme problemlerinin yanında, sınıf ortamı ve yaramaz çocukların konsantrasyon zayıflığına sebebiyeti, iki kişi arasında geçen diyalogda diğer öğrencilerin sıkılması, ders materyalinin yeterli ve çeşitli olmayışı, ayrıca yeni öğrenilenin çok tekrar edilmemesi ve çabuk unutulma tehlikesi de erken dil öğrenmenin problemleri olarak bilinmektedir.[28]

Genel dil öğrenme problemleri kapsamında da Öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmamaları, uygulanan yöntem ve tekniklerin doğru ve yeterli olmayışı ele alınabilir. Öğretmenin öğrenciye sabırlı davranmaması ve dildeki hatalarını güzel bir yöntemle düzeltmemesi öğrencinin dersten soğumasına, içine kapanmasına, dil fobisinin gelişmesine ve yabancı dile karşı sürekli önyargılı olmasına yolaçar. Fakat öğretmenin doğru yaklaşımı ile çocuğun dile yaklaşımının değişeceği muhakkaktır.

---

[24] **Okul Öncesi Dönemde İki dillilik (Bilingualism)**, Davranış Bilimleri Enstitüsü (DEB), www.deb.com.tr 09.02.2016

[25] Yılmaz, **a.g.m.**, s. 1644

[26] **Okul Öncesi Dönemde İki dillilik (Bilingualism)**, Davranış Bilimleri Enstitüsü (DEB), www.deb.com.tr 09.02.2016

[27] Sevil Yavuz, **Çocuklara Yabancı Dil verirken neler dikkat edilmeli?**, Sevil Yavuz Psikoloji Enstitüsü, www.milliyet.com.tr/pembenar/-cocuklara-dil-egitimi-verirken-nelere-dikkat-edilmeli 02.06.2016

[28] D. Ç. Ünal, **a.g.m.**, s. 183

V. Okul Öncesinde Yabancı Dil Olarak Arapça'nın Öğretilmesi

Arap dili yüzyıllar boyu İslam dünyası tarafından en çok ilgi duyulan dil olmuştur. Şüphesiz bunda, Allah'ın insanlar için seçmiş olduğu son dinin Kitabının da daha iyi anlaşılmasının büyük rolü vardır. Modern dönemde insanlar ticaret dili olarak daha çok İngilizce öğrenmeye başlamış, bu dil doğuda ve batıda diğer dillerin yerini almıştır. Arap dünyası ile iletişimi ikinci bir dil üzerinden değil, doğrudan sağlamak için Arap diline olan ilgi kaybolmamış, gün gün Arapça öğretmeyi hedefleyen kursların sayısı ülkemizde artmıştır. Uzun yıllar Arapça'nın tercüme hedefli ve gramer ağırlıklı öğretilmesi bu dilin Türkiye'de öğretilmesini geciktirmiş ve öğretim yöntemlerinin gelişmemesine sebebiyet vermiştir. Ancak son yıllarda ülkemizde Arapça her yönüyle araştırılmakta, dört dil becerisi üzerinde durulmakta ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi için büyük çaba sarf edilmektedir.[29] Bununla birlikte okuma, yazma ve nispeten dinlemede başarı kaydedilse de, konuşma sorunun aşılmadığı ortadadır. Bu sorunun temelinde yatan, yukarıda serdetmeye çalıştığımız dilin, anadili seviyesinde öğrenme yaşının tamamlandığı, diğer bir ifade ile beyin gelişiminin tamamlandığı bir dönemde öğretilmeye çalışılmasıdır. Bu alanda istisnalar olsa da çoğunlukla problem arz eden bu mesele, erken yaşta ikinci bir dile maruz kalmamış olmaktan kaynaklandığı ortadadır. Bu sebeple *Okul öncesi Arapça öğretimi* üzerinde durmak istedik ve bir anaokulunda erken yaşta Arapça öğrenen çocukları ve uygulanan metodu inceledik. Çocukların dili öğrenme yöntemlerinin başarılı olup olmadığını bir anket yoluyla velilerden aldığımız neticeye göre değerlendirdik. Aşağıdaki satırlarda, anketi uyguladığımız anaokulunun Arapça öğretim yöntemini yazmaya çalışacağız.

VI. Özel Bir Anaokulun Uyguladığı Metot

Bu kısımda haftanın beş günü fasih Arapça eğitim veren özel bir anaokulun[30] uygulamasına göz atıp bir yabancı dili erken öğrenmenin faydalarını göreceğiz ve varılan sonucu paylaşacağız. Anaokulunda Arap dünyası tarafından ortak kabul gören Fasih dil esas alındığından ammice diye bilinen yerel dillerin kullanılmamasına özen gösterilmektedir.

---

[29] Geliştirme adına düzenlenen birkaç Sempozyum için bkz. I. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi: Vizyon ve Tecrübeler,* İstanbul, Nisan, 2015; *II. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi,* İstanbul, Ekim, 2016; *Türkiye'de Hazırlık Programlarında Arapça Öğretimi*, İstanbul, Aralık 2016

[30] Özel Merve (Rawda Kids) Anaokulu, Fatih, İstanbul.

VI.1. Anaokulun Günlük Programı

2013-2014 yılında bu anaokulunda uygulamaya konulan metot gereği iki öğretmen peş peşe öğrenciye iki dilde dersi anlatmaktadır. Bu öğretmenlerden biri Türk diğeri Arap'tır. Anaokulun kurucusunun ana fikri bu yolla çocukların ana dili ile amaç dili aynı anda konuşabilmelerini sağlamaktır. Günün akışı, 15 dakika ders 15 dakika serbest oyun süresi şeklinde sürdürülmektedir. Ders sabah 09.00 başlayıp 16.00 da bitmektedir.

VI.1.1. Ders Materyali

Ders materyali olarak anaokulun kurucusunun hazırladığı sekiz kitaptan oluşan bir set kullanılır. Bu setin her bir kitabı kendi içinde bir konu ağırlıklı olarak hazırlanmıştır. Resim ağırlıklı olan bu kitaplar işlendiğinde, başlangıçta resimlerle ilgili genel bilgi verilmekte, anlatılmakta ve çocukların da bu kelimeleri tekrar etmeleri, resimleri tanımaları sağlanmaktadır. Daha sonra aynı resimler daha ayrıntılı olarak ele alınmakta, resimdeki incelikler üzerinde durulmaktadır. Derste soru cevap kalıpları da kullanılır. Drama ile çocuklar olaya vakıf kılınmaktadır. Bunun dışında ders şarkı ve piyes ile desteklenmektedir. Çocuklara aşama aşama harfler ve yazı öğretilmektedir. Hikâye saatinde hikâyeler önce Arapça okunup, akabinde okunan hikâye Türkçe'ye çevrilmektedir.

Bir sene sonunda çocuklar sekiz farklı alanda gördüğü kitaplarla kelimeleri cümleler içinde kullanmayı öğrenip, uzun cümle kuramazsalar da, kurulan cümleleri anlamaya başlarlar. Aynı zamanda, öğrendikleri kelimelerin zıt anlamını, nerede kullanıldığını da kavrarlar. İkinci sene cümleler kurmaya başlayan çocuklar, ayrıntıları da cümle içinde kullanabilmektedir. Üçüncü sene kıyas yapmaya başlarlar. Dördüncü sene çocuklar bağımsız bir şekilde konuşabilmektedir. Bu da erken yaşta ikinci dilin sağlıklı olarak öğretilebildiğini ortaya koymaktadır.

VI.1.2. Yöntem ve Teknik

Yabancı dil öğretiminde uygulanan yöntemler incelendiğinde, anaokulun *Seçmeli yöntemdeki* gibi amaç dilde öğretimi sürdürdüğü, anadile ve dilbilgisine yer vermediği görülür. *Düzvarım yöntemindeki* gibi ağırlıklı fiziksel etkinlik, yani uygulayarak öğrenmeyi esas aldığı, *Kulak-Dil alışkanlığı yöntemindeki* sınıf ortamında söyleneni tekrar etme gibi bazı yönlerini uyguladığı ortaya çıkmaktadır. Anaokulu, *Doğal yöntemin* dilbilgisi kuralları üzerinde durmaması gibi dilbilgisi kuralları ile ilgilenmese de (*Doğal yöntemin* dilbilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak doğduğu bilinmekte), bu

yöntemden farklı olarak yazı diline de önem verilmektedir. Teknik olarak, *Soru-Cevap, Drama ve Rol yapma*, *Eğitsel oyunlar* tekniği uygulanmaktadır.

VI.1.3. Yaş Gruplarına göre Uygulama

Çocuklar anaokulunda yaş gruplarına göre sınıflara ayrılmış bulunmaktalar. Anaokulunda, üç, dört, beş ve altı yaş grubu olmak üzere 4 sınıf ve her sınıfta 15 öğrenciyi geçmeyecek şekilde, toplam 55 öğrenci bulunmaktadır. Üç yaş grubu anaokuluna başladıktan kısa zaman sonra dili iyi anlamaya başlamasına karşın, birinci yıl cümle kuramamakta, sadece kelimelerle cevap vermektedir. Dört yaş grubu ise Arapça konuşmaya kısa zaman sonra başlamakta. Beş yaş grubu ise gün boyu aktif halde konuşabilmektedir. Altı yaş grubu dili içerde ve dışarda korkusuz bir şekilde kullanabilme aşamasına ulaşmaktadır. Çocuklar dört yıl boyunca oyunla birlikte bir yabancı dili iyi derecede dinlemeyi, konuşmayı ve okumayı öğrenmektedirler. Çocuklara yazma da öğretilmekte, ancak burada amaç yazı yazmayı iyi bir seviyeye getirmek değil. Doğal öğrenme sırası olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma esas alınmaktadır. Anaokulunda sadece Arapça ile iktifa edilmemekte, ikinci bir yabancı dil de öğretilmektedir. İkinci yabancı dil olan İngilizce, günde bir saat öğretilmekte, öğrencinin kısa cümleleri anlayıp cevaplaması sağlanmakta ve çocukta belli bir kelime birikimi oluşturulmaktadır

VI.2. Mini Anket

Velilerin Adı Soyadı:

Yaşı:

Mesleği:

Çocuğun yaş grubu:

1. Okul öncesi çocuklarda resmi olarak Arapça öğrenimini gerekli görüyor musunuz?

- Evet: % 80
- Hayır: % 20

2. Edindiğiniz deneyimle bu öğrenime kaç yaşında başlamasını uygun bulursunuz?

- 4 yaş: % 35
- 2-3 yaş: % 50
- 5-6 yaş: % 10
- 7 yaş: % 5

3. Ailede Arapça bilen var mı?

- Evet: % 55
- Hayır: % 45

4. Varsa ailenin hangi ferdi?

- Anne Baba
- Büyükanne
- Dede
- Teyze

5. Ailede Arapça bilen varsa, çocukla deneyimlerini paylaşıyor mu?

Evet

6. Çocuğunuz anaokuluna başladıktan ne kadar sonra Arapça kelimeler kullanmaya başladı?

- Hemen: % 30
- 1 ay sonra: % 30
- Birkaç ay sonra (3-6 ay): % 40

7. Çocuğunuz öğrendiği Arapça bilgileri evde kullanıyor mu?

- Evet: %60
- Bazen: % 40

8. Kullanıyorsa, hangi konulardaki bilgilerini kullanıyor?

- Meyve sebze
- Yiyecek içecek
- Renkler
- Şarkılar
- Bildikleri kelimelerin zıtları

9. Çocuğunuz Arapça eğitimi almaya başladıktan sonra onda herhangi bir değişiklik fark ettiniz mi?

- Evet: % 60
- Hayır: %40

10. Fark ettiyseniz ne gibi değişiklikler?

- Özgüveni arttı
- Yabancı dil konuşan ya da Arapça konuşanları fark etti
- Türkçeyi daha iyi kullanmaya başladı

11. Genel olarak okul öncesinde çocuğun yabancı dilde hangi şıkları öğrenebileceğini düşünüyorsunuz, işaretleyiniz.

Kısa, basit konuşmalar	%5
Şarkılar	%5
Kelimeler	%5
Konuşulan kısa cümleleri anlayabilir	%5
Hepsi	%80
Diğer	

12. Sizin çocuğunuzun yukardaki şıklardan hangisini Arapça olarak öğrendiğini fark ettiniz?

Hepsi

13. Anaokulunda Arapça eğitiminden beklentileriniz nelerdir?

- Daha çok konuşması
- Arapçanın dil olarak sevdirilmesi
- Daha çok kelime öğrenmesi
- Kendisini ifade etmesi
- Bu eğitimin anaokulu ile sınırlı kalmaması
- İlkokul ve devamında da dil eğitiminin devam etmesi

Ankette, veliler özellikle çocukların üç yaş civarında yabancı dil öğrenmelerini gerekli görmekte ve istemekteler. Yabancı dil öğrenmeye başladıktan sonra çocukların özgüvenlerinin arttığı bilgisini paylaşan veliler, çocukların bu dilde daha çok konuşmalarını ve gelecekte de bu dille eğitim almalarını arzulamaktalar. Dört dil becerisinden özellikle beklenen çocukların konuşması, sözlü ifadeleri ve bunu gerektiğinde şarkı v.b. desteklemeleridir.

Sonuç

Erken yaşta yabancı dil öğrenme, insan hayatında dilin kalıcılığını sağlamakta ve ikinci dilin daha kolay öğrenilmesine zemin hazırlamaktadır. Ancak erken yaşta ikinci dil/yabancı dil eğitimi için gerekli şartların oluşması gerekmektedir. Öncelikle çocukta konuşma ve gelişme bozukluğunun bulunmaması, ikinci dile hazır olması şarttır. Şartların oluşması durumunda, ana dilin unutulması endişesine kapılmaya gerek yoktur. Çocuk ikinci dili öğrenmeye hazırdır, daha fazla geç kalmadan dili doğal olarak öğrenmesi sağlanmalıdır.

Geçmiş yıllarda Arapça öğrenmede esas alınan gramer odaklı dersler sebebiyle çocuklar dört dil becersini geliştirememekteydiler. Ancak gramer yerine dört temel dil becerisinin esas alınması ve bunların erken yaşta öğretilmesi dilin daha kolay ve kalıcı öğrenilmesine zemin hazırlamıştır. İncelenen Anaokulu yöntem olarak dört temel dil becerisinin gelişmesini

hedef edinen *Seçmeli, Düzvarım, Kulak-Dil ve Doğa* yöntemlerinden istifade etmiştir. Erken yaşta dil öğrenen çocuklar dilbilgisine maruz bırakılmamış, okuma ve yazmanın dinleme ve konuşmadan sonraki aşamalara bırakılmıştır. Öncelikle şekiller ve resimler yoluyla çokça konuşup, çocuğun mümkünse çok kelimeye, aşama aşama cümleye maruz kalması sağlanmiıştır. Çocuğun zihninde bunları kalıcı kılmak için ritimli sözlerle ve şarkılarla desteklenmektedir. Çocuk arkadaşlarının da tekrarlarıyla aynı kelimeyi, cümleyi tekrar tekrar işitir ve kendisi de tekrar eder. Özellikle aynı anda iki ayrı dili konuşan öğretmenlerin sınıfta varlıkları, çocuğun iki dili bir arada zorluk çekmeden kullanmasını sağlamaktadır. Burada yabancı öğretmenin tutarlı olması, yani Türkçe konuşmaması esastır. Zira çocuk, öğretmenin Türkçe konuşabildiğini fark ettiğinde, artık yabancı dili kullanmaya ihtiyaç duymayacaktır. Oysa çocuk, öğretmeni ile iletişim kurmak mecburiyet hissettiğinden, onun konuştuğu dili öğrenme gayretindedir.

Yabancı dil öğretiminin başarısının sırrı diyebileceğimiz erken yaşta öğrenme, ülkemizde de yaygın hale gelmeli ve daha çok çocuk, ailenin de ilgi duyduğu dile erken yaşta maruz kalmalıdır. Dili sevmeleri, onunla kendini ifade edbilmeleri ve iletişim aracı olarak görmeleri neticesinde gerçekleşecektir. Bu yöntemlerle yetişen çocukların gelecekte ülkemize katkılarının büyük olacağı muhakkaktır.

KAYNAKÇA

ÇİÇEK, Ali: **0-6 Yaş grubu çocuklarda dil gelişimi**, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: Sayı: 4-1, Yıl: 2002, (115-124 s.)

DEMİREL, Özcan: **Yabancı Dil Öğretimi**, Ankara, 2014

ERGİL, Doğu: **Çok kültürlülük ve Çok dillilik**, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 50, Sayı: 3, 1995, s. 160, (159-165 s.)

KARA, Şeref: **Ana Dil Edinimi ve Erken Yaşta Yabancı Dil,** Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVII (2), 2004 (295-315 s.)

ÖZDEMİR, Abdurrahman: **İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminin Gerekliliği, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10/2004 (27-47 s.)

YAZICI, Zeliha - GENÇ İLTER, Binnur: **Okul Öncesi Dönemdeki İki Dilli/ Çok Dilli Çocukların Dil Kazanım Süreci**, Dil Araştırmaları Dergisi, Sayı: 3, Güz 2008, (47-61ss).

YILMAZ, Mehmet Yalçın: **İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu**, Turkish Studies – İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , Vol. 9/3 Winter 2014, p. 1641-1651, s. 1643

ÜNAL, Dalım Çiğdem: **Sprachbeiträge von Kleinkindern im Vorschulischen DAF-Unterricht**, H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 37, 2009, (s. 174-188)

İnternet Kaynakçası

KARACAN, Elvan: **Çocuklarda Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler**, Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (sted), Ankara, Cilt: 9, Sayı:7, Temmuz 2000, www.ttb.org.tr/STED/sted0700/6html 18.02.2016

Okul Öncesi Döneminde İki Dillilik (Bilingualism), Davranış Bilimleri Enstitüsü (DEB), www.deb.com.tr 09.02.2016

YAVUZ, Sevil: **Çocuklara Yabancı Dil verirken nelere dikkat edilmeli?**, Sevil Yavuz Psikoloji Enstitüsü, www.milliyet.com.tr/pembenar/-cocuklara-dil-egitimi-verirken-nelere-dikkat-edilmeli 02.06.2016